

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag
1 december 2003

Ons kenmerk
ICT/TenI/03/54876

Uw brief van
--

Uw kenmerk
--

Onderwerp

Schriftelijke reactie naar aanleiding van Algemeen
Overleg van 23 oktober 2003

Tijdens het Algemeen Overleg van 23 oktober jongstleden heb ik toegezegd op een aantal zaken over de internetvoorziening na 2003 schriftelijk terug te komen.

Over nl.tree en KPN heb ik u reeds per brief geïnformeerd (brief van 20 november 2003, kenmerk ICT/TenI/03/54485). In deze brief zal ik onder andere ingaan op open source software en open standaarden en op de (centrale) internetvoorzieningen voor scholen.

Open Source Software (OSS) en Open Standaarden (OS)

Het programma OSSOS (geïnitieerd door de ministeries van BVK en EZ) stimuleert overheidsorganisaties open standaarden toe te passen in hun informatiesystemen en geeft informatie over de mogelijkheden van open source software. Het programma biedt concrete ondersteuning in de vorm van voorlichting, kennisuitwisseling en instrumenten, waarmee elke overheidsorganisatie zelf open standaarden en open source software kan toepassen.

Het programma 'Open Source Software en Open Standaarden in het onderwijs' is een gezamenlijk programma van de stichtingen Ict op School en Kennisnet dat zich specifiek richt op de onderwijssector en waarbij intensief wordt samengewerkt met het programma OSSOS. Beide programma's kennen als centraal doel het stimuleren van het gebruik van open standaarden en het bevorderen van kennis over open source software.

Open source software

Onder open source software verstaan we software die in elk geval aan de volgende twee kenmerken voldoet:

- de vrije beschikbaarheid van de broncode van de software;
- een licentiemodel waarin het intellectueel eigendom en het (her)gebruik van de software en bijbehorende broncode dusdanig is geregeld dat de licentienemer de broncode mag inzien, gebruiken, verbeteren, aanvullen en (in sommige licentiemodellen) distribueren.

Open source software draagt bij aan de betrouwbaarheid en veiligheid van systemen. Het stelt de gebruiker in staat om de exacte werking te verifiëren, zodat deze ook in zeer kritische omgevingen kan worden ingezet. Ook de duurzaamheid van software wordt groter: doordat de programmacode beschikbaar is, kan deze te allen tijde worden aangepast zowel voor onderhoud als beheer, ook door andere leveranciers. Hierdoor wordt innovatie en de onafhankelijkheid van één softwareleverancier bevorderd, alsmede de keuzevrijheid voor de scholen.

Doelen die de programma's willen bereiken zijn:

- het verminderen van de afhankelijkheid van externe softwareleveranciers zodat de keuzemogelijkheden worden vergroot;

- het verhogen van de kwaliteit van overheids- en schoolinformatiesystemen op het gebied van de toegankelijkheid van informatie, transparantie van handelen, veiligheid en toekomstvastheid;
- het verlagen van de kosten (total costs of ownership).

Open standaarden

Een 'open standaard' voldoet onder meer aan de volgende eisen:

- brede beschikbaarheid (de standaard is gepubliceerd);
- het intellectueel eigendom van de standaard (een not for profit organisatie die een volledig vrij toetredingsbeleid kent) en waarbij geen beperkende voorwaarden omtrent het hergebruik van een standaard bestaan.

Door open standaarden te gebruiken wordt voorkomen dat alleen software van een specifieke leverancier kan worden gebruikt. Open standaarden maken het namelijk mogelijk om software van verschillende aanbieders in samenhang te gebruiken. Hierdoor kan per softwarecomponent die keuze gemaakt worden die de beste prijs/prestatie -verhouding oplevert. Het gebruik van open standaarden geeft de flexibiliteit om koppelingen met andere informatiesystemen aan te brengen. Open standaarden staan garant voor duurzaamheid en toegankelijkheid van informatie.

Doelen die de programma's willen bereiken met het stimuleren van open standaarden zijn:

- het verhogen van de kwaliteit van overheids- en schoolinformatiesystemen op het gebied van de toegankelijkheid van informatie, transparantie van handelen, veiligheid en toekomstvastheid;
- het verlagen van de kosten (total costs of ownership);
- een betere gegevensuitwisseling tussen de school en haar omgeving en de bijbehorende overheidsonderdelen.

Content- en Dienstenplatform

In de aanbesteding van het Content- en Diensten Platform heeft stichting Kennisnet de aanbieders uitgedaagd door heldere eisen en wensen met betrekking tot het gebruik van Open Standaarden en Open Source te formuleren, in aanvulling op de gebruikelijke kwaliteits-, uitbreidbaarheids- en TCO-eisen.

Leveranciers zijn in staat om aan deze eisen met betrekking tot open standaarden en open source te voldoen. Hierdoor kan worden gekozen voor een op open standaarden gebaseerde omgeving met open source kenmerken. Daarbij wordt gebruik gemaakt van meerdere open source licentievormen.

De kwaliteit is meervoudig geborgd. Zo is gekozen voor open source omgevingen die een brede marktacceptatie kennen en bijvoorbeeld ook door financiële instellingen worden gebruikt. Daarnaast blijft de leverancier British Telecom verantwoordelijk voor de goede werking van de omgeving zodat vanuit dit perspectief een gelijke garantie op goede werking bestaat als wanneer voor een 'niet open source'-oplossing gekozen was.

Op dit moment wordt er een publicatie voorbereid waarin alle aspecten van de aanbesteding van het platform inzichtelijk en overdraagbaar worden gemaakt. Februari 2004 is deze gereed. Als onderdeel van de afspraken met het programma OSSOS zullen de opzet en de resultaten van deze aanbesteding via het programma OSSOS voor alle publieke sectoren beschikbaar worden gemaakt.

Internetvoorziening

Internetvoorzieningen in onrendabele gebieden

Scholen in onrendabele gebieden, gebieden zonder ADSL en/of kabel, krijgen vanaf 1 januari 2004 te maken met hogere kosten dan de andere scholen bij de inrichting van hun internetvoorziening. Het gaat om 800 tot 1200 locaties.

In 2004 en in 2005 wordt € 5 miljoen toegevoegd aan de koopkracht van scholen in onrendabele gebieden. Na 2005 wordt dit bedrag toegevoegd aan de generieke koopkracht van alle scholen.

Het ontbreken van ADSL en/of kabel is voornamelijk geconcentreerd in de perifere gebieden, die –ook de komende jaren- niet overal door de markt zullen worden bediend. In deze gebieden is wel internetgebruik via 'alternatieve technieken' als een analoge verbinding, ISDN, huurlijn, satelliet en in sommige gevallen wi-fi mogelijk. Het belangrijkste nadeel hiervan vormen de substantieel hogere kosten.

Om scholen die niet kunnen beschikken over tweewegkabel en ADSL te ondersteunen in hun keuzeproces voor een alternatieve techniek is in overleg met het ministerie van Economische Zaken een stappenplan ontwikkeld. Daarnaast heeft het stappenplan als doel voor scholen inzichtelijk te maken of er in de toekomst wel ADSL of tweewegkabel mogelijk zou zijn. Voor de scholen is na het doorlopen van het stappenplan helder welke alternatieven er zijn en of er mogelijk alsnog voldoende vraag aanwezig is in de regio om voor aanbieders een ADSL- of tweeweg kabelaansluiting in de regio te realiseren. Een school kan op basis hiervan beter beslissen of ze naast het realiseren van een alternatieve aansluiting zinvol tijd zou kunnen stoppen in het realiseren van een toekomstvast duurzame ontsluiting. Dit stappenplan is te vinden op www.ispwijzer.nl.

Actieprogramma Breedband

Onlangs is het onderzoek 'Flat fee in de regio, onderzoek naar breedbandige internettoegang in minder rendabele gebieden' afgerond. Dit is een onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Economische Zaken.

Gebleken is dat lokale initiatiefnemers behoefte hebben aan een gemeenschappelijke visie en strategie op deze problematiek. Zij hopen en verwachten dat de rijksoverheid hierin kan stimuleren en faciliteren. Hiertoe is onlangs door het ministerie van Economische Zaken een project gestart dat tot doel heeft om lokale en regionale initiatieven vanuit een gemeenschappelijk kader te stimuleren en te faciliteren. Vooral de gemeenten zijn bij vraagbundeling een belangrijke partij.

Om het bewustzijn binnen de onrendabele gebieden te vergroten wordt het voor scholen ontwikkelde stappenplan geschikt gemaakt voor andere publieke sectoren. Hierdoor ontstaat een breed gedragen probleembesef en wordt inzage verschaft in hoeverre lokale vraagbundeling een oplossing kan zijn om alsnog voldoende vraag te organiseren zodat marktpartijen bereid zijn tot uitrol over te gaan.

In het kader van de innovatieve (ict-)projecten worden stimuleringsmaatregelen ontwikkeld en uitgevoerd, die ervoor moeten zorgen dat ook in de huidige onrendabele gebieden op termijn betaalbare breedbandige aansluitingen beschikbaar zijn. In 2004 is hiervoor € 2 miljoen beschikbaar, in 2005 een bedrag van € 1 miljoen. De inzet van deze middelen zal aansluiten bij de breedbandnota, die binnenkort naar de Tweede Kamer wordt gestuurd. In deze nota heeft het ministerie van EZ het voortouw bij de ontwikkeling van een gemeenschappelijke visie.

Leren met ict

Voorzieningen blinden en slechtzienden

Tijdens het Algemeen Overleg is mij de vraag gesteld of ik er, wellicht in samenwerking met het ministerie van VWS, voor wil zorgen dat ook scholen voor blinden en slechtzienden gebruik kunnen maken van internetvoorzieningen.

De portalsite van stichting Kennisnet, www.kennisnet.nl, is in het kader van 'Drempels Weg' toegankelijk gemaakt voor leerlingen met een visuele beperking. Waar mogelijk wordt ook bij derden de aandacht gevestigd op het toegankelijk maken van websites en software voor visueel gehandicapten.

Blinden kunnen op internet een brailleleesregel en/of schermopleessoftware gebruiken. Deze software kan alleen maar tekst vertalen naar braille of spraak. Voor blinden worden daarom op de website van Kennisnet voor elke afbeelding en voor elk niet-tekstueel element, tekstalternatieven geboden. Voor slechtzienden en kleurenblinden is het belangrijk dat kleuren slechts ter ondersteuning worden

gebruikt. Ook de kleur van de letter en het contrast met de achtergrond zijn voor hen van belang. Hier is bij de vormgeving van de website van Kennisnet rekening mee gehouden. Meer informatie over 'Drempels Weg': www.drempelsweg.nl.

Software In Zicht is een samenwerkingsproject tussen de Onderwijsinstellingen voor visueel gehandicapten Bartiméus, Sensis en Visio en de landelijke oudervereniging FOVIG. Het project is erop gericht in kaart te brengen welke reguliere educatieve software bruikbaar is voor welke visueel gehandicapte leerlingen. In samenwerking met OWG wordt educatieve software ook aangepast en beter toegankelijk gemaakt voor deze doelgroep. Zie ook www.softwareinzicht.nl.

Op de programma-matrix kan een docent gericht zoeken naar educatieve software voor blinde of slechtziende leerlingen of leerlingen met andere beperkingen. Zoeken kan op basis van de verschillende toegankelijkheidsopties, waaronder visuele, auditieve en motorische toegankelijkheidsopties. Zie www.programmamatrix.nl.

In reactie op de motie Lambrechts zal ik laten onderzoeken in hoeverre de toegankelijkheid voor blinden en slechtzienden binnen het OCW domein zich verhoudt in een internationale vergelijking met onder andere Zweden en de Verenigde Staten. Hierbij zal ik ook kijken naar de diensten van het stelsel van Openbare Bibliotheken. Ik zal u hierover medio 2004 informeren.

Differentiatie ict-budget in relatie tot modernisering gewichtenregeling PO

In het primair onderwijs maken de ict-gelden deel uit van de materiële bekostiging. Bij de verdeling van deze middelen in het primair onderwijs wordt geen rekening gehouden met het gewicht van de leerling. Op dit moment is nog niet te zeggen of het ict-budget beter kan worden verdeeld in relatie tot de modernisering gewichtenregeling PO.

Bij de toedeling van de budgetten inzake de internetvoorziening 2004 in het primair onderwijs is naast een budget per leerling ook een vaste voet per school toegekend. In het voortgezet onderwijs en de BVE-sector wordt het bedrag per leerling voor ict toegevoegd aan de lumpsum.

Gevolgen voor koopkracht scholen van gebouwaanpassing voor inbraakbeveiliging

De toename van het aantal ict-voorzieningen in scholen maakt scholen gevoeliger voor inbraak. De aard van de risico's die dit met zich meebrengt en de noodzakelijke maatregelen om het probleem aan te pakken (gebouwaanpassing, verzekering et cetera) hangen af van de lokale situatie. Over de kosten van inbraakpreventie zijn geen algemene cijfers beschikbaar. De schoolbesturen en gemeenten zullen vanuit hun verantwoordelijkheid voor de beveiliging van schoolgebouwen per geval hierin hun afwegingen moeten maken.

Relatie fonds contentontwikkeling met het project Digitale pioniers van Kennisland

De Stimuleringsregeling Digitale Pioniers ondersteunt internetinitiatieven van kleinschalige maatschappelijke organisaties die zich richten op een speciaal thema, interessegebied en/of doelgroep. Het initiatief moet een bovenlokaal bereik hebben. Waarbij de doelgroep met name bestaat uit verenigingen, stichtingen, clubs, vrijwilligersorganisaties en nieuwe initiatieven.

De doelstelling van het fonds contentontwikkeling is het stimuleren van de ontwikkeling van content die een bijdrage levert aan het leerproces. Ict kan alleen succesvol in de onderwijspraktijk worden geïntegreerd als er voldoende relevante educatieve content en tools beschikbaar, toegankelijk, transparant en bruikbaar zijn.

Educatieve content kent vele verschijningsvormen. Aan de ene kant is er een geweldige hoeveelheid potentieel materiaal en hulpmiddelen dat in grote mate wordt aangereikt via het internet, de zogenoemde 'niet methode gebonden' educatieve content. Aan de andere kant is er een aanbod van methodegebonden content en applicaties die langzaam voor het internet worden aangepast. Leren los van tijd en plaats vindt daardoor vaak plaats binnen de 'vrije ruimte' binnen het curriculum.

Het fonds voor contentontwikkeling beoogt een bijdrage te leveren aan het versneld beschikbaar krijgen van webbased educatieve content om zo leren los van tijd en plaats te realiseren.

Gevolgen afschrijving van de computers voor de koopkracht van de scholen

Het ict-budget van de scholen is onder andere bestemd voor de aanschaf en afschrijving van computers.

In het verleden was er vooral sprake van een verouderd computerpark in het primair onderwijs. Uit de ict-onderwijsmonitor blijkt dat daarin een inhaalslag heeft plaatsgevonden. Twee jaar geleden was nog 63% van de computers ouder dan 3 jaar. Afgelopen jaar is dat afgenomen tot 40%.

Volgens opgave van de ict-coördinatoren vertoont 25% van de computers daadwerkelijk storingen. In ieder geval zestig procent van deze computers wordt dit jaar vervangen.

Op basis van deze gegevens concludeer ik dat scholen in het budget afdoende ruimte vinden voor vervanging van de computers.

Uitwisseling kennis en goede voorbeelden

Kennisnet biedt goede mogelijkheden voor uitwisseling van kennis en goede voorbeelden, bijvoorbeeld via de communities in het voortgezet onderwijs en via diverse thematische sites zoals het Cultuurplein en het Internationaalplein. Kennisnet gaat het komende jaar ook een aantal deelsites openen voor de deskundigheidsbevordering van leraren, waarop onder meer een diagnostische versie van het Digitaal Rijbewijs Onderwijs (DRO) zal komen te staan.

In het werkplan 2004 van Ict op School is de professionalisering van leraren één van de kernthema's, waarbij kennisverspreiding en het laten zien van goede voorbeelden centraal staat. Ict op School ontwikkelt hier ook instrumenten voor, zet routes voor deskundigheidsbevordering uit en biedt handreikingen, onder andere als uitwerking van het amendement Bonke.

In de praktijk blijkt er steeds meer behoefte te komen aan ict-coaches. Dat zijn leraren die niet zozeer bekend zijn met allerlei technische aspecten van ict, zoals systeembeheerders en ict-coördinatoren dat zijn, maar die weten hoe ict in de onderwijspraktijk kan worden toegepast en hoe collega's kunnen worden gestimuleerd. De komende tijd worden verschillende projecten uitgevoerd om te kijken hoe ict-coaches het beste verder kunnen worden geschoold en hoe ze kunnen worden ingezet op de scholen. Voor het komende jaar wordt bekeken hoe scholen en leraren met goede praktijkvoorbeelden van toepassing van ict in het onderwijs andere scholen en collega's kunnen helpen.

Kwaliteitsregeling en ISPwijzer

De ontwikkeling van de beheerorganisatie Kwaliteitsregeling heeft enige vertraging opgelopen als gevolg van het afzien van bestuurlijke verantwoordelijkheid door de Branchevereniging Nederlandse Internet Providers (NLIP) en de dynamiek in de markt.

Het belangrijkste argument van NLIP was dat door de recente marktontwikkelingen, met name het aanbod van KPN, de (onderwijs-) markt voor haar leden aanzienlijk kleiner is geworden. Hierdoor kon NLIP het niet meer aan haar leden verantwoorden om intensief bezig te zijn met en te investeren in de opzet en uitvoering van de kwaliteitsregeling.

Internet Service Providers (ISP's) zullen ieder voor zich bepalen of de onderwijsmarkt en 'kwaliteit' in de onderwijsmarkt nog voldoende commercieel interessant zijn. Op dit moment zijn er 29 voorlopige deelnemers aan de kwaliteitsregeling. Ook KPN heeft schriftelijk toegezegd mee te gaan doen aan de Kwaliteitsregeling. NLIP zal haar leden blijven adviseren deel te nemen aan de regeling.

Gebruik en tevredenheid over voorzieningen

www.ISPwijzer is in de afgelopen maanden goed bezocht. Per dag waren er enkele honderden bezoekers. Om scholen op het bestaan van de site te wijzen zijn er onlangs een aantal advertenties in landelijke dagbladen geplaatst. Bezoekers van www.ISPwijzer.nl kunnen zich abonneren op de elektronische nieuwsbrief, ISP-zine genaamd, die in de maanden september en oktober 6 maal is verschenen. Er zijn nu 875 abonnees.

Deze maand voert TNS NIPO, in opdracht van ISPwijzer, een onderzoek uit naar (a) de stand van zaken op scholen bij het kiezen van internetvoorzieningen en (b) het gebruik van en de tevredenheid over ISPwijzer. De resultaten van dit onderzoek zijn eind december beschikbaar.

Op het door ISPwijzer georganiseerde congres 'Internet na 2003' voor samenwerkingsverbanden van po-scholen waren 140 samenwerkingsverbanden vertegenwoordigd, tezamen goed voor meer dan 3000 scholen. De aanwezigen hebben de bijeenkomst zeer gewaardeerd.

Groot projectstatus

Het verheugt mij dat de procedure is gestart om de groot project status van 'ICT in het onderwijs' te beëindigen. Dit is in lijn met mijn intentie in 'Leren met ict' om ict te integreren in onderwijsontwikkelingen en ict niet meer vooral als eigenstandig doel te zien.

In het voorjaar 2004 zal ik u een eindrapportage doen toekomen waarin aan de voorwaarden van de procedureregeling grote projecten wordt voldaan.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(mr. Medy C. van der Laan)